

УДК 339.137.22

JEL Classification: B12, B13, B16, B25, D41, D80, D82, D83, F00, F10, Q40

DOI: <https://doi.org/10.20535/2307-5651.26.2023.286974>**Зробок О. О.**

аспірант

ORCID ID: 0000-0002-8595-8546

Гавриш О. А.

доктор технічних наук, професор

ORCID ID: 0000-0002-1961-3267

Національний технічний університет України

«Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського»

Zrobok Oleksii, Gavrysh Oleg

National Technical University of Ukraine

"Igor Sikorsky Kyiv Polytechnic Institute"

РОЗКРИТТЯ СУТНОСТІ ПОНЯТТЯ МІЖНАРОДНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЕНЕРГЕТИКИ В УМОВАХ НЕВИЗНАЧЕНОСТІ

DISCLOSURE OF THE ESSENCE OF THE CONCEPT OF THE INTERNATIONAL COMPETITIVENESS OF ENERGY INDUSTRY UNDER CONDITIONS OF UNCERTAINTY

Метою дослідження є розкриття сутності поняття міжнародної конкурентоспроможності енергетики в умовах невизначеності. Методи дослідження: декомпозиція, системний аналіз, морфемно-семантичний аналіз, етимологічний аналіз, порівняльний аналіз, метод логічного ланцюжка, групування, синтез, абстракція, теоретичне узагальнення. Результати дослідження: проведено декомпозицію поняття міжнародної конкурентоспроможності енергетики в умовах невизначеності на прості однослівні поняття; здійснено їх морфемно-семантичний та етимологічний аналіз; побудовано логічний ланцюжок між ними; проаналізовано структуру енергетики за об'єктами конкурентоспроможності. Практична значущість результатів дослідження полягає у тому, що на основі розкриття сутності міжнародної конкурентоспроможності енергетики в умовах невизначеності було надано рекомендації щодо кількісного оцінювання її рівня.

Ключові слова: конкуренція, міжнародна конкурентоспроможність, її суб'єкти та об'єкти, енергетика, відкрита система, економічне середовище, ринкове середовище, невизначеність, декомпозиція, синтез.

The relevance of this study is that competitiveness is one of the most important and fundamental economic categories. The problem of researching international competitiveness is gaining more and more importance in the conditions of growing uncertainty. In Ukraine, the energy industry has a particularly high level of uncertainty of the economic environment, which is caused by the large-scale destruction of its infrastructure due to a full-scale war by the Russian aggressor since February 24, 2022. The relevance of the choice of namely this industry is also due to the fact that it provides energy resources (electricity, heat, gas, petroleum) to economic entities of all industries, therefore its problems will significantly affect its stable work. In the same way the problems of the international competitiveness of energy industry in conditions of uncertainty will have a negative influence, first of all, on state export revenue, hence, on budget revenues and on balance of payments. To overcome these problems and challenges of uncertainty in conditions of which the international competitiveness of the energy industry has seriously fallen, primarily, it is needed to explore the essence of the very components of the concept of international competitiveness of energy industry in conditions of uncertainty. After all, without understanding the essence of this complex concept, it is impossible to carry out an adequate formalized assessment with a suitable methodological approach of the phenomena, processes, characteristics of objects and subjects associated with it, on the basis of which a set of measures is subsequently developed to solve problems that have a negative impact on it. The object of this study is a disclosure of the essence of the concept of the international competitiveness of the energy industry in conditions of uncertainty. The main research methods are: decomposition, system analysis, morpheme-semantic analysis, etymological analysis, comparative analysis, logical chain method, grouping, synthesis, abstraction, theoretical generalization. Results of the research: decomposition of the concept of international competitiveness of the energy industry in conditions of uncertainty into simple one-word concepts was carried out; their morpheme-semantic and etymological analysis was carried out; a logical chain is built between them; the structure of the energy industry was analyzed by the objects of competitiveness. The practical application of the obtained results consists in the fact that, based on the disclosure of the essence of the international competitiveness of the energy industry in conditions of uncertainty, recommendations were provided for the quantitative assessment of its level.

Keywords: competition, international competitiveness, energy industry, open system, economic environment, uncertainty, decomposition, synthesis.

Постановка проблеми. Проблема розкриття сутності поняття міжнародної конкурентоспроможності енергетики в умовах невизначеності пов'язана з тим,

що це поняття складається з багатьох слів, є комплексним та складеним, і кожне з цих слів можна розглядати як окреме поняття. Тому для формулювання узагаль-

неного визначення досліджуваного поняття необхідно спочатку надати визначення кожному із складових його підпонять. Досліджувана проблема має зв'язок із такими важливими науково-практичними завданнями, як аналіз впливу невизначеності економічного середовища на міжнародну конкурентоспроможність енергетики, методологія оцінювання її рівня, розробка якої неможлива без розкриття теоретичної сутності досліджуваного поняття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проведення аналізу досліджень деякими найбільш відомими вченими-економістами різних часів поняття конкуренції дозволило виділити такі підходи: у Сміта А. [1] та Рікардо Д. [2] конкуренція як суперництво (поведінковий); у Маршалла А. [3] – як похідна від ринкової структури (структурний); у Шумпетера Й. [4] – як економіко-математична функція (функціональний); у Портера М. [5] – як основа стратегії досягнення цілей (стратегічний); у Міррліса Дж. [6] – як джерело асиметричної інформації та невизначеності за умови її недосконалості та відсутності інституційного регулювання (інформаційний).

Присвятили свої праці рівням за масштабом, об'єктам та суб'єктам конкурентоспроможності, у тому числі міжнародної, зокрема, такі вітчизняні вчені-економісти, як Баранюк Х.О. [7], Купріна Н.М. [8] та ін.

Що ж стосується невизначеності, то її трактування можна згрупувати за багатьма напрямками, але більшість авторів (Мескон М., Альберт М., Хедоурі Ф. [9]; Мохор В.В., Богданов О.М., Крук О.М., Цуркан В.В. [10, с. 15]) розуміють її як міру неповноти, недостовірності, неоднозначності інформації.

Віддаючи належне внеску науковців у теорії конкуренції, конкурентоспроможності та невизначеності, слід зазначити, що питання розкриття сутності міжнародної конкурентоспроможності в умовах невизначеності саме енергетики потребує додаткових досліджень.

Формулювання цілей статті. Метою статті є розкриття сутності поняття міжнародної конкурентоспроможності енергетики в умовах невизначеності.

Для досягнення поставленої мети виокремлено такі завдання:

1) провести декомпозицію комплексного поняття міжнародної конкурентоспроможності енергетики в умовах невизначеності;

2) встановити логічний взаємозв'язок між отриманими в результаті декомпозиції простими однослівними поняттями;

3) за допомогою методу наукового синтезу сформулювати узагальнене визначення поняття міжнародної конкурентоспроможності енергетики в умовах невизначеності із однослівних понять, з яких воно складається.

Методологічна основа дослідження – декомпозиція комплексного поняття міжнародної конкурентоспроможності енергетики в умовах невизначеності на прості однослівні поняття, їх аналіз морфемно-семантичний та етимологічний аналіз; побудова логічного взаємозв'язку між ними; синтез їх визначень у єдине узагальнене визначення.

Виклад основного матеріалу. Слід почати з того, що розкриття сутності такого комплексного поняття, як міжнародна конкурентоспроможність енергетики в умовах невизначеності, на першому етапі потребує застосування загальнонаукового методу під назвою

«декомпозиція». Цей метод передбачає розбиття складного об'єкта (поняття, процесу, явища, плану, стратегії тощо) на більш прості та взаємопов'язані між собою об'єкти. Результати декомпозиції найчастіше представляють у графічному вигляді (наприклад, у вигляді блок-схеми, таблиці, графу, дерева цілей). Водночас вихідний об'єкт, який потребує декомпозиції, є об'єктом нульового порядку, і він декомпонується на об'єкти першого порядку, ті у свою чергу на об'єкти другого і так далі і-того порядку [11]. У нашому випадку об'єктом декомпозиції є складене поняття.

На першому етапі дослідження використання цього методу дозволить розкласти його до найбільш простих, які мають достатньо широке трактування їх сутності різними вченими і, як наслідок, їм можна надати достатньо чіткі узагальнені визначення. На другому етапі дослідження необхідно за допомогою логічного аналізу встановити логічний зв'язок між простими поняттями і-того порядку, отриманими в результаті декомпозиції. На третьому етапі – за допомогою методу синтезу сформулювати узагальнені визначення кожного з них та на основі встановленого між ними логічного зв'язку сформувати єдине визначення вихідного поняття нульового порядку.

Отже, почнемо з першого етапу розкриття сутності поняття міжнародної конкурентоспроможності енергетики в умовах невизначеності, а саме його декомпозиції. Для наочного сприйняття представимо її у графічному вигляді за допомогою блок-схеми, наведеної на рис. 1 [12–13].

Як можна побачити на рис. 1, у процесі декомпозиції досліджуване складене поняття нульового порядку на першій ітерації було спочатку розкладено на три більш прості поняття 1-го порядку, а саме: «міжнародна конкурентоспроможність», «енергетика» та «умови невизначеності». Далі, під час другої ітерації, було проведено такі дії:

1) поняття «міжнародна конкурентоспроможність» було розкладено на три більш прості поняття 2-го порядку: прикметник «міжнародний» та два іменники – «конкуренція» та «спроможність»;

2) проведено семантичний аналіз поняття «енергетика» та виокремлено два його загальні значення 1-го порядку: область та сукупність [12–13];

3) поняття «умови невизначеності» було розкладено на два більш прості поняття 2-го порядку: «умови» та «невизначеність».

При третій ітерації було виконано такі дії:

1.1) проведено морфемний розбір слів «міжнародний», «спроможність» та «невизначеність»;

1.2) досліджено етимологію слова «конкуренція» [14];

2) встановлено щодо семантичних значень 1-го порядку поняття «енергетика» семантичні значення 2-го порядку:

2.1) область – людської діяльності, а саме таких її видів, як господарсько-економічна (як виробнича, так і невиробнича); наукова та технічна [12];

2.2) сукупність – галузей господарства [13];

3.1) проведено семантичний аналіз слова «умови», на основі якого дійдено висновку, що в контексті досліджуваного у статті поняття міжнародної конкурентоспроможності енергетики в умовах невизначеності це слово, згідно тлумачного словника, означає «обставини, особливості реальної дійсності, за яких відбувається або здійснюється що-небудь» [15];

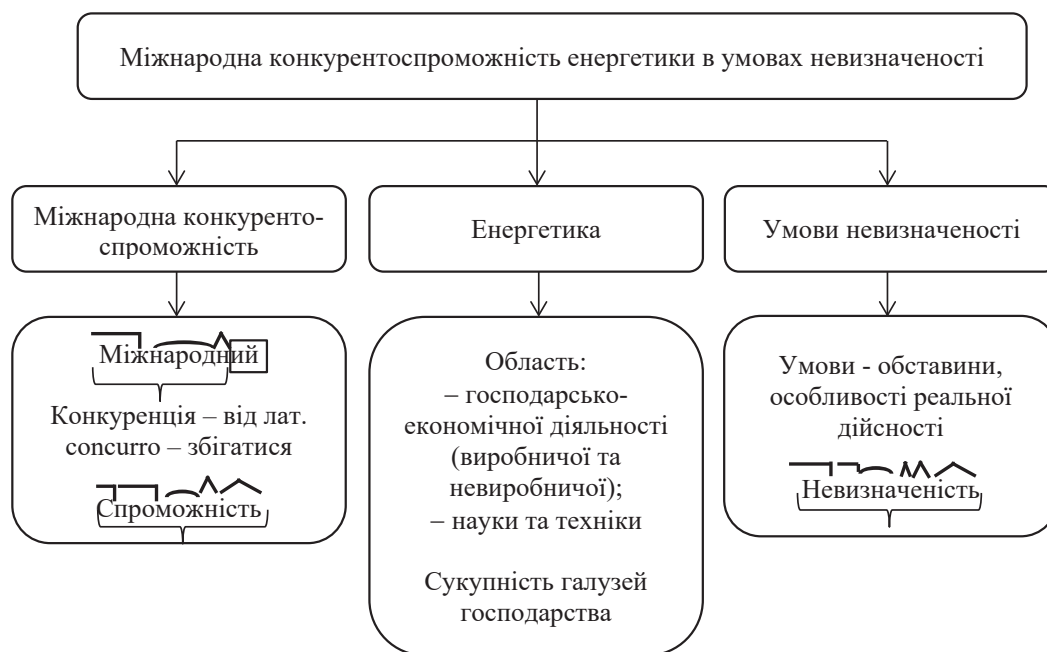

Рис. 1. Декомпозиція поняття «міжнародна конкурентоспроможність енергетики в умовах невизначеності»

Джерело: складено на основі [12–15]

3.2) проведено морфемний розбір слова «невизначеність».

Отже, в результаті проведених дій у межах трьох ітерацій декомпозиції досліджуваного поняття-словосполучення його було розкладено на окремі прості однослівні поняття та в залежності від їх типу проведено їх лінгвістичний аналіз певного виду: етимологічний – для поняття іноземного походження «конкуренція»; семантичний – для багатозначних понять «енергетика» та «умови»; морфемний – для понять «міжнародний», «спроможність» та «невизначеність», чіє семантичне значення формується завдяки багатоморфемній будові слів, які їх описують.

Тепер перейдемо до другого етапу розкриття сутності поняття міжнародної конкурентоспроможності енергетики в умовах невизначеності – логічного аналізу. Згідно запропонованого алгоритму дослідження на початку статті, у межах цього етапу встановимо логічний зв'язок між наявними простими однослівними поняттями, з яких складається досліджуване складне багатослівне поняття. Пропонуємо представити цей зв'язок графічно у вигляді логічного ланцюжка-дерева (рис. 2).

Як видно з рис. 2, ключовим первинним поняттям, ядром, на основі якого формується досліджуване складне поняття міжнародної конкурентоспроможності енергетики в умовах невизначеності, є «конкуренція». Як уже було зазначено на рис. 1, поняття «конкуренція» походить від лат. 'concurrere' – збігатися. Окрім цього, проведений етимологічний аналіз поняття «конкуренція» показав, що латинське слово 'concurrere', від якого воно походить, також означає «зіштовхуватися», «сходитися», «стикатися», «відповідати», «співпадати», «бути рівним» [14].

Відповідно, похідне від 'concurrere' латинське слово 'concurrentia' перекладається, як «збіг», «узгодже-

ність», «зіткнення», «сутичка». Тобто це слово має декілька значень при перекладі: по-перше, опис ситуації, коли двоє або більше суб'єктів мають якусь однакову мету (звідси – «збіг», «узгодженість»); а по-друге, тип відносин, які передбачають суперництво, змагання (звідси – «зіткнення», «сутичка») між цими суб'єктами за спільну мету, досягнення якої одним із цих суб'єктів принесе вигоду йому та відповідно еквівалентний програш його опоненту. Математично така ситуація описується у теорії ігор грою з нульовою сумою [16].

Історично склалося так, що термін «конкуренція» став використовуватися в багатьох галузях науки та суспільного життя, зокрема у спорті, біології, політології та економіці. В останній цей термін позначає суперництво та змагання в умовах ринку серед його суб'єктів й описує такий тип суспільних відносин та взаємодії між ними. Як стверджує економічна теорія, причина такої поведінки ринкових суб'єктів продиктована головним законом економіки – зростання необмежених потреб та обмеженості ресурсів, що можуть задовольнити ці потреби. Відповідно спільною метою кожного економічного суб'єкта є максимізація функції власних потреб (функції корисності) та мінімізація витрат та ризиків. Так само, як боротьба за їжу, краще та безпечніше місце проживання є умовою виживання живих організмів у природі, боротьба за власні економічні потреби, у першу чергу, за максимізацію прибутку й мінімізацію витрат, є умовою виживання економічних суб'єктів на ринку, оскільки без задоволення потреби в отриманні прибутку економічний суб'єкт просто не зможе функціонувати на ринку, оскільки збитковість призводить до збільшення його заборгованості, і зрештою, не маючи змоги її погасити, економічний суб'єкт припиняє свою діяльність на ринку. Тому через наявність конкуренції на ринку в економічних суб'єктів і виникла необхідність формування спро-

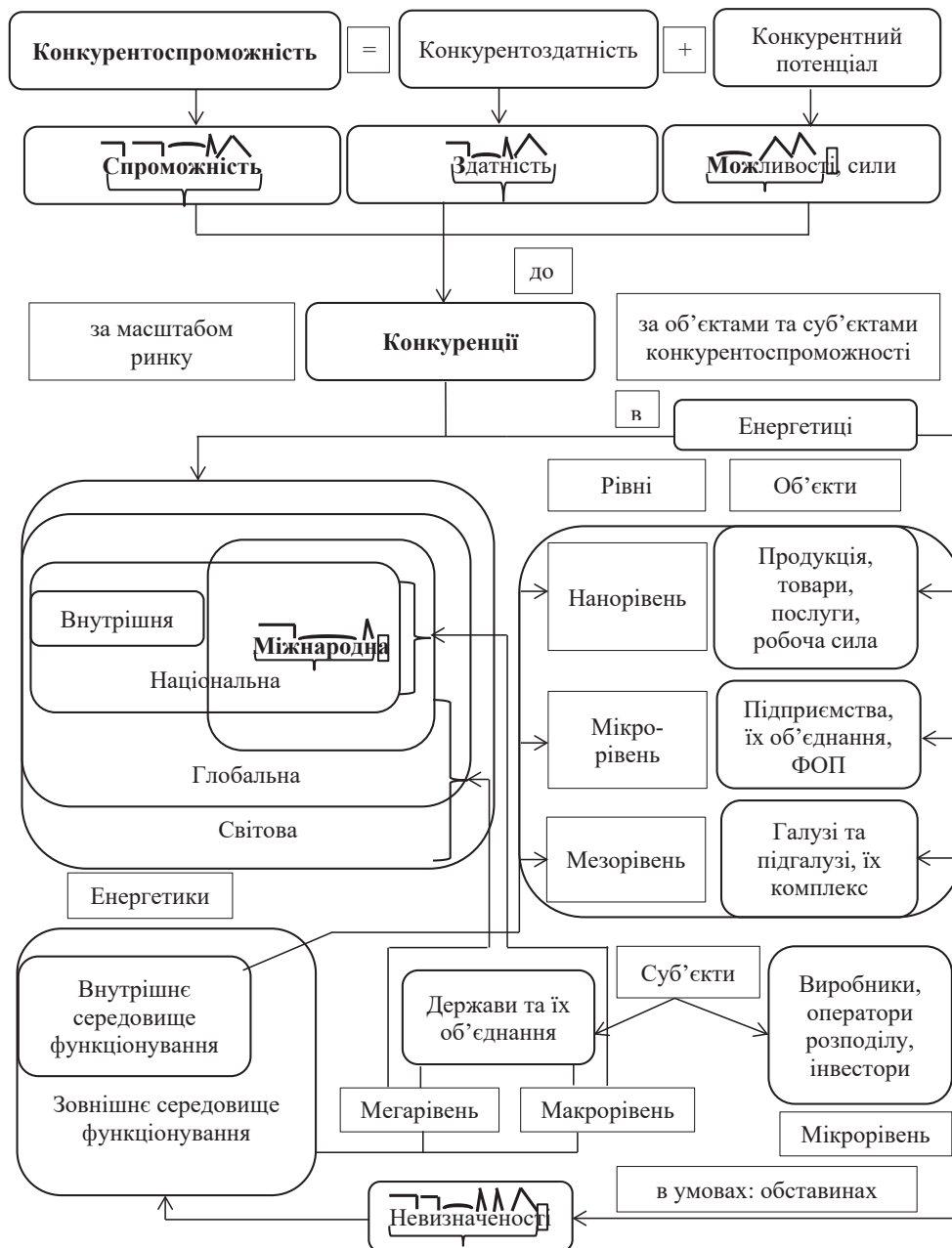

Рис. 2. Логічний ланцюжок між складовими частинами поняття «міжнародна конкурентоспроможність енергетики в умовах невизначеності»

Джерело: складено на основі [7–8; 12–16]

можності до неї, яка дозволяє їм максимізувати прибуток, завдяки ефективній реалізації власних товарів та послуг на ринку, які за своїми характеристиками кращі, ніж у конкурентів, тобто мають конкурентні переваги.

Плавно переходячи до синтезу отриманих внаслідок декомпозиції простих понять, який проведемо паралельно після послідовного аналізу кожного з них, зазначимо, що саме від поєднання слів «конкуренція» та «спроможність» і утворилося поняття «конкурентоспроможність». Тобто вона є характеристикою певного економічного суб'єкта, який володіє певним об'єктом конкурентоспроможності. Причому, ця характеристика є відносною, оскільки, як вже було зазначено раніше, конкуренція одних економічних суб'єктів на ринку відбувається відносно інших. Це потрібно враховувати

при кількісному оцінюванні конкурентоспроможності, адже, як відносну характеристику, її можна виміряти через відносні величини.

Варто додати, що в цьому контексті важливим є встановлення відмінностей між поняттями «конкурентоспроможність» та «конкуренція». Принципова різниця між цими поняттями в тому, що конкуренція – це процес взаємодії суб'єктів економіки, а конкурентоспроможність – це відносна характеристика об'єкта економіки [17]. З іншого боку, з рис. 2 видно, що на основі проведеного морфемно-семантичного аналізу поняття «конкурентоспроможність» було зроблено висновок, що воно є сумою таких понять, як «конкурентоздатність» та «конкурентний потенціал». На це також слід звернути увагу при оцінюванні конкуренто-

спроможності, як не тільки відносної, а й інтегральної величини. Нижче коротко наведено ключові дії цього виду аналізу, які дозволили зробити такі висновки.

По-перше, на рис. 2 зображена будова слів «спроможність», «здатність» та «можливість». Їх морфемний аналіз показує, що слова «спроможність» та «можливість» є однокорінними та мають корінь «мож», від якого утворюється також дієслово «могти», що означає, згідно словника української мови [15], «бути здатним щось робити» та «можливість, потенціал дії», тобто фактичну та потенційну характеристику дії. Поєднання слів «здатність» та «конкуренція» дає поняття «конкурентоздатність», а слів «потенціал» та «конкуренція» – «конкурентний потенціал».

Одним із небагатьох економістів, який чітко розділяє сутнісну характеристику понять конкурентоспроможності та конкурентоздатності, є О.В. Дейнега. Вчений також виходить з тлумачного словнику української мови: «здатний – який може, уміє здійснювати, виконувати, робити що-небудь, поводити себе певним чином» [18, с. 360]; «спроможний – який має здатність виконувати, здійснювати, робити і т. ін. що-небудь; який має здібності до чого-небудь, уміє здійснювати, виконувати щось; який може, має можливість здійснити що-небудь» [18, с. 1182].

На основі вищесказаного можна зробити висновок, що конкурентоздатність – це здатність конкурувати; конкурентний потенціал – це сукупність потенційних характеристик, які надають можливість конкурувати; конкурентоспроможність – це комплекс характеристик, який визначає як фактичний, так і потенційний результат конкуренції (максимізація прибутку та мінімізація витрат) її суб'єктів на ринку.

На рис. 2 також зображені рівні конкурентоспроможності за масштабуванням ринкового простору. Як бачимо, міжнародна конкурентоспроможність формується на міжнародному ринку, який знаходиться на перетині національного та глобального ринків. Проведений на рис. 1 морфемний аналіз слова «міжнародний» показав, що його можна розкласти на два слова: прийменник «між» та іменник «народ». У цьому контексті слово «народ» асоціюється з певною країною, отже, міжнародна конкурентоспроможність – це спроможність до конкуренції економічного суб'єкту однієї країни з економічним суб'єктом іншої країни на міжнародному ринку, який являє собою спільний економічний простір двох або більше країн, в якому економічні суб'єкти однієї країни ефективно реалізують свої товари, роботи та послуги (ТРП) в іншій.

Як вже було зазначено раніше, конкурентоспроможність є характеристикою суб'єктів економіки, які володіють економічними об'єктами різних рівнів економічної системи. Об'єктами конкурентоспроможності в енергетиці є: на нанорівні – продукція, товари, послуги, робоча сила; на мікрорівні – юридичні особи-підприємства, фізичні особи-підприємства, об'єднання підприємств. Цими об'єктами володіють такі суб'єкти конкурентоспроможності в енергетиці на мікрорівні, як виробники, оператори розподілу та інвестори. Об'єктами конкурентоспроможності в енергетиці на мезорівні є підгалузі, галузі, паливно-енергетичний комплекс.

Варто уточнити різницю між енергетикою та «паливно-енергетичним комплексом, який теж є сукупністю галузей. Різниця полягає в тому, що енергетика

є сукупністю галузей господарства та є господарським комплексом (складається з виробничої та невиробничої сфер), а паливно-енергетичний комплекс – сукупністю галузей промисловості (виробнича сфера) та міжгалузевим комплексом [19]. Тобто, «енергетика» є більш широким поняттям, ніж «паливно-енергетичний комплекс». Суб'єктом конкурентоспроможності, який володіє такими масштабними об'єктами конкуренції на мезорівні, є держава на макрорівні у співпраці з міжнародними організаціями на мегарівні.

Вище вже було зазначено, що енергетика є економічною системою. Необхідно підкреслити, що ця система є відкритою, оскільки її функціонування залежить від змін як внутрішнього, так і зовнішнього економічного середовища. Значна мінливість факторів зовнішнього середовища енергетики як відкритої економічної системи призводить до мінливості факторів її внутрішнього середовища. Ця мінливість часто є непередбачуваною і, як наслідок, збільшує рівень невизначеності функціонування енергетики як відкритої економічної системи та економічних суб'єктів, з яких вона складається.

У цьому зв'язку важливим є уточнення сутності поняття «невизначеність». Проведений морфемний аналіз цього слова дозволив виділити в ньому такі важливі морфемні, як корінь «зна», префікси «не» та «ви» та суфікс «ч». Саме вони є фундаментом, на якому формується семантичне значення слова «невизначеність». По-перше, розглянемо корінь «зна». Такий же корінь має слово «знання». По-друге, префікс «не» означає відсутність певного знання про який-небудь об'єкт чи явище. Стосовно енергетики таким об'єктом є середовище її функціонування, а його невизначеність можна розтлумачити як відсутність або недостатність знання в економічних суб'єктів енергетики про характеристики та фактори формування цього середовища, їх динаміку. По-третє, префікс «ви», суфікси «ч» та «ен» у поєднанні з коренем «зна» утворюють слово «визначення», що, згідно із тлумачним словником [15], означає розкриття, витлумачення, встановлення, з'ясування сутнісних характеристик, та головне, інформації про досліджуваний об'єкт. Саме інформація необхідна економічному суб'єкту, щоб визначити стан середовища, в якому він функціонує. Тобто поняття «визначеність» та «невизначеність» мають інформаційну природу.

Але тут варто зазначити, що для того, щоб стан середовища енергетики був визначений її суб'єктами, їм потрібно отримати чіткі знання про це середовище. Знання по своїй сутності є структурованою та впорядкованою інформацією про об'єкт дослідження [15]. Якщо ж отримана інформація про об'єкт є невпорядкованою, неструктурованою, неповною, недостовірною, неоднозначною, заплутаною, то відповідно чіткі знання про цей об'єкт будуть відсутніми, і він буде розглядатися як невизначений. Такий стан інформації називається її ентропією [20]. Отже, умови невизначеності – це обставини, за яких економічні суб'єкти (у нашому випадку – енергетики) стикаються з ентропією інформації про певний економічний об'єкт (у нашому випадку – це середовище функціонування енергетики).

Висновки. У результаті проведеного дослідження можна зробити такі висновки.

1. Поняття міжнародної конкурентоспроможності енергетики в умовах невизначеності є комплексним (тобто складається з багатьох слів, кожне з яких є про-

стим поняттям), тому для розкриття його сутності потребує застосування методу декомпозиції.

2. Побудований логічний ланцюжок між простими однослівними поняттями, отриманими після декомпозиції комплексного поняття міжнародної конкурентоспроможності енергетики в умовах невизначеності, наочно показав, що вона: є сумою конкурентоздатності та конкурентного потенціалу; знаходиться на перетині національної та глобальної конкурентоспроможності; класифікується за економічними суб'єктами та об'єктами на різних рівнях економіки; залежить від умов середовища функціонування енергетики як відкритої економічної системи, однією з яких є невизначеність, яка потребує інституційного регулювання з боку держави та міжнародних організацій на макро- та мегарівнях.

3. На основі синтезу складових поняття міжнародної конкурентоспроможності енергетики в умовах

невизначеності було дійдено висновку, що під нею можна розуміти динамічну та відносну характеристику фактичної та потенційної спроможності до конкуренції (ринкового суперництва) суб'єктів енергетики (виробників, операторів розподілу, інвесторів, держави в цілому), яка є сумою їх конкурентоздатності та конкурентного потенціалу на міжнародному енергетичному ринку, які дозволяють їм здійснювати ефективнішу (з максимізацією прибутку та мінімізацією витрат) відносно конкурентів економічну діяльність на цьому ринку в умовах невизначеності інформації про зовнішнє та внутрішнє середовища їх функціонування.

Водночас подальших досліджень потребують: встановлення відмінностей між господарським та міжгалузевим комплексами; генезис поняття «невизначеність»; проведення аналізу впливу умов невизначеності на фактори формування міжнародної конкурентоспроможності енергетики.

Література:

1. Smith A. An inquiry into the nature and causes of the wealth of nations. Oxford University Press. 2008.
2. Ricardo D. The principles of political economy & taxation. London; New York : J.M. Dent; E.P. Dutton, 1911.
3. Marshall A. Principles of Economics. London : Macmillan, 1920.
4. Schumpeter J.A. Capitalism, Socialism and Democracy. New York : Harper & Row, 1942. P. 132–145.
5. Delgado M., Ketels C., Porter M.E. and Stern S. The Determinants of National Competitiveness. *NBER Working Paper*. 2012. No. 18. 249 p.
6. Mirrlees J.A. Information and Incentives: The Economics of Carrots and Sticks. *The Economic Journal*. 1997. No. 107(444). P. 1311–1329.
7. Баранюк Х.О. Конкурентоспроможність: сутність та об'єкти дослідження. *Економіка харчової промисловості*. 2016. Т. 8. Вип. 4. С. 33–39.
8. Купріна Н.М. Конкурентоспроможність підприємства: види та рівень. *Формування ринкової економіки : зб. наук. праць*. Київ : КНЕУ, 2011. Спец. вип. Регіональний розвиток України: проблеми та перспективи. Ч. 1. С. 567–570.
9. Mescon M.H., Khedouri F., Albert M. Management. Addison-Wesley Educational Publishers, Incorporated. 1988. 288 p.
10. Мохор В.В., Богданов О.М. Спроба локалізації ISO GUIDE 73:2009 «Risk management – Vocabulary». *Безпека інформації*. 2012. Випуск 18. № 2. С. 12–22. DOI: <https://doi.org/10.18372/2225-5036.18.3421> (дата звернення: 12.02.2023).
11. Декомпозиція. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Декомпозиція> (дата звернення: 12.02.2023).
12. Офіційний сайт ДВНЗ «Приазовський державний технічний університет». URL: <https://pstu.edu/uk/university/fakultety-2/energetychnyj-fakultet/> (дата звернення: 12.02.2023).
13. Енергетика. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Енергетика> (дата звернення: 12.02.2023).
14. Конкуренція. URL: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Конкуренція> (дата звернення: 12.02.2023).
15. Білодід І.К. Словник української мови : в 11 тт. / АН УРСР. Інститут мовознавства. Київ : Наукова думка, 1970–1980. С. 703. URL: <http://sum.in.ua> (дата звернення: 12.02.2023).
16. Competition. URL: <https://en.wikipedia.org/wiki/Competition> (дата звернення: 12.02.2023).
17. Крючкова Ж.В. Сутність конкуренції і конкурентоспроможності аграрних підприємств як економічних категорій. *Інвестиції: практика та досвід*. 2016. № 12. С. 49–53. URL: http://www.investplan.com.ua/pdf/12_2016/11.pdf (дата звернення: 12.02.2023).
18. Дейнега О.В. Методологічні аспекти оцінювання конкурентоздатності підприємств. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка»*. 2008. № 623 : Логістика. С. 61–68.
19. Паливно-енергетичний комплекс. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Паливно-енергетичний_комплекс (дата звернення: 12.02.2023).
20. Інформаційна ентропія. URL: https://uk.wikipedia.org/wiki/Інформаційна_ентропія (дата звернення: 12.02.2023).

References:

1. Smith A. (2008) An inquiry into the nature and causes of the wealth of nations. Oxford University Press.
2. Ricardo D. (1911) The principles of political economy & taxation. London; New York: J.M. Dent; E.P. Dutton.
3. Marshall A. (1920) Principles of Economics. London: Macmillan.
4. Schumpeter J.A. (1942) Capitalism, Socialism and Democracy. New York: Harper & Row, pp. 132–145.
5. Delgado M., Ketels C., Porter M.E. and Stern S. (2012) The Determinants of National Competitiveness. *NBER Working Paper*, no. 18, 249 p.
6. Mirrlees J.A. (1997) Information and Incentives: The Economics of Carrots and Sticks. *The Economic Journal*, no. 107(444), pp. 1311–1329.
7. Baranyuk Kh.O. (2016) Konkurentospromozhnist': sutnist' ta obyekty doslidzhennya [Competitiveness: essence and objects of research]. *Ekonomika kharchovoyi promyslovosti*, t. 8, vol. 4, pp. 33–39.
8. Kuprina N.M. (2011) Konkurentospromozhnist' pidpryyemstva: vydy ta riven' [Enterprise competitiveness: types and level]. *Formuvannya rynkovoyi ekonomiky: zb. nauk. prats'*. Kyiv: KNEU. Spets. vyp. Rehional'nyy rozvytok Ukrainyiny: problemy ta perspektvy, part 1, pp. 567–570.

9. Mescon M.H., Khedouri F., Albert M. (1988) Management. Addison-Wesley Educational Publishers, Incorporated, 288 p.
10. Mokhor, V.V., Bogdanov O.M. (2012) Attempt to localize ISO GUIDE 73:2009 "Risk management – Vocabulary". *Information security*, vol. 18 (2), pp. 12–22. DOI: <https://doi.org/10.18372/2225-5036.18.3421> (accessed 12 February 2023).
11. Dekompozytsiya [Decomposition]. Available at: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Декомпозиція> (accessed 12 February 2023).
12. Ofitsiynyy sayt DVNZ "Pryazovs'kyi derzhavnyy tekhnichnyy universytet" [Official website of the Pryazovsky State Technical University]. Available at: <https://pstu.edu.uk/university/fakultety-2/energetychnyj-fakultet/> (accessed 12 February 2023).
13. Enerhetyka [Energy Industry]. Available at: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Енергетика> (accessed 12 February 2023).
14. Konkurentsya [Competition]. Available at: <https://uk.wikipedia.org/wiki/Конкуренція> (accessed 12 February 2023).
15. Bilodid I.K. (1970–1980). *Slovyk ukrayins'koyi movy: v 11 tt.* [Dictionary of the Ukrainian language: in 11 volumes]. AN URSSR. Instytut movoznavstva. Kyiv: Naukova dumka, 703 p. Available at: <http://sum.in.ua> (accessed 12 February 2023).
16. Competition. Available at: <https://en.wikipedia.org/wiki/Competition> (accessed 12 February 2023).
17. Kryuchkova Zh.V. (2016) Sutnist' konkurentsyy i konkurentospromozhnosti ahrarnykh pidpryyemstv yak ekonomichnykh katehoriy [The essence of competition and competitiveness of agricultural enterprises as economic categories]. *Investytsiyi: praktyka ta dosvid*, no. 12, pp. 49–53. Available at: http://www.investplan.com.ua/pdf/12_2016/11.pdf (accessed 12 February 2023).
18. Deineha O.V. (2008) Metodolohichni aspekty otsiniuvannya konkurentozdatnosti pidpryyemstv [Methodological aspects of assessing the competitiveness of enterprises]. *Visnyk Natsionalnoho universytetu "Lvivska politekhnika"*, no. 623 : Lohistyka, pp. 61–68.
19. Palyvno-enerhetychnyy kompleks [Fuel and energy complex]. Available at: https://uk.wikipedia.org/wiki/Паливно-енергетичний_комплекс (accessed 12 February 2023).
20. Informatsiyna entropiya [Information entropy]. Available at: https://uk.wikipedia.org/wiki/Інформаційна_ентропія (accessed 12 February 2023).